

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ltn

1972

1999

Վ. ԻՃՍ. ԿՍ. ՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՀԱՐՍՏՍԻԹԻՒՆ ՄԸ

1625-

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Դ. ԹՕՂԵԱՆՅ

)(1871)(

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Սմերիկայի Նիւ-Եօրք քաղաքին մէջ
 երիտասարդ մը իւր սենեակը նստած ,
 կըխորհէր թէ ի՞նչ գործի ձեռնաջկէ ըս-
 տակ շահելու համար : Իւր դէմը նըս-
 տած էր Սամուէլ իր մտերիմ բարեկամը
 ձեռքերը բանթալօնին գրպանը խօթած
 ոտքերը վեր երկնցուցած , և խորին մը-
 տածմանց մէջ ընկղմած : Տասն րոպէի
 չափ երկուքը այսպէս , լուռեան մէջ
 իրարու դիմաց նստելէն ետք Ժաք (երի-
 տասարդը) յանկարծ տեղէն ցատկելով
 աթոռը մեկդի նետեց , և սենեակին մէջ
 երեք անգամ վեր վար գլորելով
 մէյ՛ ալ մէջ տեղի սեղանին վրայ ցատ-
 կեց կայնեցաւ և , սկսաւ դիւահարի մը
 նման գոչել «գտայ՛ , գտայ՛» : Սամու-
 էլ պաղարին Սմերիկացի մ'ըլլալով բը-
 նաւ հոգը չըրաւ , այլ ձեռքերը աւե-
 լի գրպաններուն խորը խօթեց :

419 22-60

29. 1919

« Գտա՛յ կ'ըսեմ՝ քեզի կ'ազազակէք
ժաք » գտա՛յ Սամուէլ գտա՛յ :

— Է՛՛՛ գտածդ հօր եղբօրդ տու՛ր , և
տե՛ս տեղը ի՛նչ կուտայ քեզի կ'ըսէր Սա-
մուէլ . ժաք ծանր կերպարանք մ'առ-
նելով բարեկամին քովն եկաւ :

— Այդպէս անարգական կերպով մի
խօսիր— ըսաւ անոր , զիտես որ ինծիպէս
մարդիկ այդպիսի ծաղրաբանութեան
վրայ բաւական ցաւ կզգան . կարօտու-
թիւնն է մայր հնարից ես ալ հնարք
մը գտայ , հնարկ մը՝ որով 400,000
դալերի տէր պիտի ըլլամ :

Գրիչն ու կազամարն հօս բերե՛ք ,
Սամուէլ հեանէ իմ գաղաբարիս , և
պատրաստուէ Նիւ-Եօրք Հերալտ լը-
րազրոյն խմբագրապետին երթալ :

— Հ՛ա , անշուշտ քաղաքական տըն-
տեսական կամ՝ գրամական նիւթի մը
վրայ յողուած մը հրատարակել պիտի
տաք . — Ոչ ոչ այլ ծանուցում մը հրատա-
րակել պիտի տամ , լուէ որ ըսեմ քեզ ,
Սիրուն դեմքով քաղցր բնանորութեամբ ,

ուսեալ և տաղանդաւոր , նաև 400,000
դալերի հարստութեան տէր եղող և
չափ ալ ճամբորդութիւն բրած երիտա-
սարդ մը կուզէ ինքզինքը վիճակահա-
նութեան դնել » :

— Ի՛նչ , գոչեց Սամուէլ ժաքի խօս-
քը ընդմիջելով , ի՛նչ ինքզինքը վիճա-
կահանութեան դնե՛լ ,

— Այո՛ , այո՛ , քեզի անշուշտ զար-
մանալի կը թուի , — վիճակահանութեան
դնել , Յունիսի առաջի օրը տոմսակնե-
րը պիտի քաշուին , տոմսակաց գինն է
30 դալեր , և կծախուին միայն Նիւ-
Եօրք Հերալտի լրագրատունը : Է՛՛ այս
խորհուրդիս ինչ կըսէս Սամուէլ ըսաւ
ժաք :

— Եթէ յաջողիս շատ աղէկ , սա-
կայն ինծի կուգայ ուր չիպիտի կրնաս
8000 հազար տոմսակ ծախել , որ 400,
000 դալեան ձեռք ձգես ,

— Իմ կողմանէս արդէն ամեն տա-
րակոյս յայլած եմ , խորհէ անգամ
մը այն բաղմամբիւ տարիքնին առած օ-

ըիւրդներուն , դեռահաս այրիներուն , վերջապէս ամեն կարգէ և աստիճանէ ամուսնանալ փափաքող օրիորդաց խումբերուն , և իրենց աղջկանցը համար այս պիսի անակնկալ պատահութիւններու սպասող բազմաթիւ ծնողքներուն վրայ :

— Բայց եթէ 70 տարեկան պառաւ մը շահի գրեղ :

— Ատոր համար ալ խորհած եմ , Սամուէլ , ամբողջ գումարէն մաս մը վճարելով անշուշտ եմ որ կազատիմ , քանզի այնպիսիք անտարակոյս ստակի սիրոյն համար պիտի գրուին :

Այս նոր ու մեծ վարպետութեամբ կարգադրեալ գաղաքարը երկուքին ալ սիրտը զրաւեց , և երբ երկուքն ի միասին լրագրատունն մտան և խմբագրին իրենց ծանուցումն հաղորդեցին , անիկայ այնչափի վստահ էր բանին յաջող լելուն որ , հրատարակութիւնը զատթերթի մը վրայ ընել առաջարկեց : Անմիջապէս 8 հազար օրինակ տօմնակ տրամուելով հետեւեալ օրը Նիւ—Եօրքի բո-

լոր լրագիրներուն մէջ ասոր ծանուցումը խոշոր գրերով հրատարակուած տեսնուեցաւ : Վարդուն մէկը երբ այս ծանուցումը կարդաց , անմիջապէս դեղավաճառի մը երթալով մկնդեղ գնեց իւր կեանքը վերջացնելու համար , սլառահառաւ որ այս խորհուրդը առաջ ինք չէր ունեցէր , սակայն յետոյ իւր դիտաւորութիւնը փոխելով գնաց 500 տոմսակ գնեց , խորհելով որ եթէ ինք շահի կրնայ 100.000 դաւուրի արժեքով անուրդի հանել :

Փաք եբէք այսպիսի բանի մը հրնարաւորութիւնը մտքէն անցուցած չէր ուստի երբոր այս խորհուրդը իմացաւ շատ տրտմեցաւ :

Վերջապէս բանը քաղաքին չորս կողմը տարածուելով մեծ համբաւ ստացաւ , տոմսակներն իրենց կարծածէն աւելի շատ և քիչ ժամանակի մէջ ծախուեցաւ :

45 ծերացեալ օրիորդներ մէկտեղ գալով ընկերութիւն մը կազմելով 120

էն ա . . . զնէր էին , որ եթէ
չահէին՝ ընկերութեամբ պիտի պահէին
զա՛յն :

Ուրիշ 6 Ա. փրիկեցի սև կնիկներ ալ
ընկերութեամբ 3 տոմսակ զնէր էին ,
Փաք այս բաները լսելով սարսափով
լցուած սոսկալի խորհուրդներով կտան-
ջուէր և կտառապէր իր զլխուն գալիք
փորձութիւնը յայտ յանդիման տեսնե-
լով : Ամենէն ետք Նիւ — Եօրքի մէջ
հռչակաւոր եզող կծծի կնիկ մը լրագ-
րատունը եկաւ տոմսակ առնելու , ա-
սիկայ 63 տարեկան պառաւ մ'էր , որ
400,000 դալեռ վաստկելու յոյսին փոր-
ձութեանը չկրնալով գիմանալ վերջա-
պէս այս մեծ ծախքը ընելու զիջանէր
էր :

— « Ինծի 6363 թիւը տուէ՛ք , » ըսաւ
հին գուլպայի մը խորէն 30 դալեռ դրժ-
կամակութեամբ հանելով , « ասիկայ է
իմ տարիքիս թիւը , » յաւելցնելով իւր
սուր պառաւական ձայնովը : Փաքի վը-
րայ պաղ քրտինք մը իջաւ , երբ այս

սարսափելի ցուցանքը տեսաւ , որոյ թու-
մած երեսները , առանց ակռայի ծնօտ-
ներն , կարմիր աչերն են իր Եղիպտա-
կան մամեաներն կյիշեցնէին , որոնք քա-
նի մ'օր առաջ իւր բարեկամներէն մե-
կուն տունը տեսեր էր : Միայն թէ ա-
նոնք անկենդան էին , իսկ ասի կենդա-
նի էր :

Սակայն ինքզինքը միտթարելով « երբ
այսպիսի ճիւղի ձեռքն իյնամ , քիչ
ստակ վճարելով կրնամ ազատիլ » կը-
սէր :

Յունիսի առջի օրունէ հինգ շաբաթ
առաջ , բոլոր տոմսակներն ծախուած
էին , բաց ի մէկէն , և 399,930 դալեռ
անտուկին մէջ պատրաստ կեցած էր այն
բազդաւոր մարդուն համար որ պիտի
չահէր : Փաքի միտքը խորհուրդ մը ե-
կաւ յանկարծ , « եկու սա վերջի տոմ-
սակն ալ ես առնեմ , գուցէ ես ինք-
զինքս չահիմ » կըսէր , ինքնիրեն , և
չատ կցաւէր որ այսպիսի խորհուրդ մը
քանի մը շաբաթ առաջ չէր ունեցեր ,

ճիշտ երբ գրպանէն քսակը հանելու վը-
րայ էր, դեռահաս օրիորդ մը սենեա-
կէն ներս մտնելով երեսները կարմրած
ամէնալով կհարցնէր թէ տոմսակ կա՞յ,
գրադիրները ժպտելով ժաքի առջին
գրուած տոմսակն իրարու ցուցնել սկսան,
վերջապէս մեջերսուն մէկը աղչկան դառ-
նալով ըսաւ թէ միայն մէկ տոմսակ մը
մնացած էր, այն ալ պարոնը (ժաք)
գնած է,

ժաք դեռ քսակը ձեռքն բռնած կայ-
նած էր, և նկատեց որ օրիորդն իրեն
դառնալով վրան նայեցաւ, այս ալըն-
թարթը թէև փոքր, սակայն բաւական
էր երկու սրտեր միմիանց հետ միաւորել:

Օրիորդն հազիւ 18 տարեկան էր, և
աղնիւ կազմուածք մ'ունէր, քրանչելի
մազերու խոպոպիքներ ունի վար կը-
ծածանէին, երկնից կամարին նման կա-
պոյտ աչքեր, նուրբ և վարդագոյն շըր-
թունքներ, անոր հրեշտակային դէմք
մ'էին պարզեւած:

Օրիորդին մէկ նայուածքն երիտա-

արդին սիրտը բոլորովին գրաւեց:

— Օրիորդ եթէ կհաճիք, իմ տոմ-
սակս ձեզ տամ, ըսաւ ժաք:

— Շատ շնորհակալութեամբ կնդու-
նիմ Պարոն-ըսաւ աղջիկը կամաց ձայ-
նով մը և ամաչելէն բոլորովին կարմը-
րած էր, — բայց — յաւելցուց — չեմ գի-
տեր թէ արդեօք այս Պարոններն իմ
առաջարկութիւնս կնդունի՞ն, այսինքն
ես միայն 40 դալեռ ունիմ-ըսաւ ինք-
զինքը բոլորովին կորսնցնելով. — սակայն
15 օրէն անպատճառ կհատուցանեմ վիւս
10 դալեռը:

Չայս ըսելէն ետք աղերսական նայ-
ուածքով մը մէյ մը ժաքի և մէյ մ'ալ
գրադիրներուն երեսներն նայել սկսաւ:

— Օրիորդ վախնամ թէ այս Պարոն-
ներն չեն կրնար լնդունիլ, բայց մեծ
ուրախութեամբ ձեր պայմանն յանձն
կառնեմ, միայն թէ հիմայ ինծի ստո-
րագրութիւն մը տալուէք, ըսաւ ժաք
այնպիսի ձայնով մը որ կյայտներ թէ
արդէն սիրոյ կրակը սրտին մէջ վառել

սկսեր էր :

Աղջիկը ուրախ , երախտագետ , և պատկառական դէմքով մը գրեց թուղթը և տակը ստորագրեց , “ Մարիամ Հալտէն , փողոց Ա. վինիու , թիւ 75 , յարկ երրորդ ” : Օրիորդն 40 դալեռն վճարելով տոմսակն առաւ , եւ մեկնելու ատենն ժաք ձեռքն անոր երկնցուց որ մտերմաբար իւր նաւրբ ձեռքը պատկառանօք բռնեց զայն , բոպէի մը չափ այսպէս ձեռք ձեռքի տուած լռիկ մընջիկ զիրար նկատելէն ետք , աղջիկը խոնարհութիւն մ'ընելով մեկնեցաւ :

Գրագիրները ապշած իրարու երես կնայէին , իսկ ժաք սրտին խորունկէն հառաջանք մ'արձակելով , զլխարկն առաւ , և “ մնաք բարով ” ըսելով տանը ճամբան բռնեց : Մեծ անհողութեան մէջ էր ժաք . Սամուէլ , իւր մտերիմ բարեկամին ներկայութիւնն անգամ զայն կճանճրացներ , և իրեն սիրելի եղած զբօսանքը , Պիլարտի խաղը , բոլորովին երէսէ թողեր էր : Ախճակահանութեան

վրայ քանի որ կխորհեր , վրան պաղքրտինք մը կիջնէր , և ոչ տեղ մ'ալ հանգիստ կգտներ : Վերջապէս զլխարկը առնելով նորէն փողոցը ելաւ , սկըսաւ շրջագայիլ , սակաւ իմն սփոփանք գտնելու համար :

Կամայ կամայ յառաջ երթալով Ա. վանիւ փողոցը հասաւ , և թիւ 75 տան սանդուխքէն վեր ելնելով էրրորդ յարկին զանգակը զարկաւ , դուռը բացուելով աղջիկ մը տեսնուեցաւ :

— “ Օրիորդ Հալտըն տունն է , ” հարցուց ժաք աղջկան .

— Այո՛ , բայց կարծեմ իր մայրը քնացած է :

“ Այդ իմ հոգս չէ . կամ լաւ ևս աղեկ է ” ըսաւ ժաք ինքնիրեն :

— Սա նամակը անոր տուէք — ըսաւ աղջկանը նամակ մը տալով :

— Տիկին Հալտըն խիստ տկար է . և շատ տրամած կերևար — յաւելցուծ աղջիկը :

— Ի՞նչ . միթէ դրբաղտութիւն մը

պատահեցա՞ւ — հարցուց ժաք :

— Ո՛չ, պարոն, այլ միայն այս է իւր տրտմութեան պատճառը. բժիշկները կըսեն թէ թոքախտ ունի եւ եթէ տաք եք կիր մը չերթայ շուտով կմեռնի ասկէ զատ, պատուիրեցին միանգամայն որ լաւ կեանք ացնէ. աղէկ զինի խմելով կառքով պտտել երթալով բայց բայց . . . :

— Բայց ի՞նչ, հացուց ժաք անհամբերութեամբ :

— Հալտընի ընտանիքը աղքատ է ըսաւ աղջիկը կամաց մը և օրիորդ Հալտըն չկրնար որ և է օգնութիւն մը ընել իւր ընտանեացը, չեմ գիտեր թէ այսօր ուր գնաց և ինչ ըրաւ, քանզի առաւօտէ ի վեր հոս չէր և երբ տուն եկաւ անկողնոյն վրայ իյնալով սկսաւ լալ և ցարդ ալ կարծեմ կուլայ. չեմ գիտեր թէ Աստուած ինչու համար այսպիսի հրեշտակ մը կը չարչարէ :

— Նամակս ինձ տուէք ըսաւ ժաք այնպիսի խրոխտ ձայնիւ մը որ, աղջիկը

սարսափեցաւ ետ տուաւ զայն առանբառ մը ընելու, բայց երբոր ժաք շրջտապաւ սանդուխէն վար իջնելով կը մեկնէր. բարբարոս մարդ ըսելով դուռը հրեց որ շառաջիւնտով մը գոցուեցաւ :

Սակայն ժաք իւր ընելիքին վրայ կասկածել չտալու համար այսպէս կերպ մը գործածեր էր :

Քանզի անկեց մեկնելով ուղղակի այգի մը գնաց խելմը ծաղիկ աղեկ տեսակ նարինջ և խաղող ծախու առնելով մեկու մը հետ Ավանիւ փողոցի 73 ըրտան երրորդ յարկն խրկեց. գինետունէ մալ ամենապատուական գինիէն քանի մը շիշ գնելով անոնք ալ հոն խրկեց հետերնին փոքրիկ տոմսակ մալ դրկելով որոյ վրայ գրած էր « Տիկին Հալտընի համար բարեկամէ մը » :

Քիչ մը սիփփանք գտած ըլլալով իւր ձանձրոյթն փարատելու սիկառ մը ծըխել արժան համարեց.

Ամբողջ երեք օրեր շարունակ տիկին

Հարողնի պտուղ, ծաղիկ, դինի, և այլն
խրկէլէն ետք, նորէն հոն երթալ ու զ :
Սակայն այս անգամ դռնապան աղջիկը
առաջի անգամուն պէս չըրաւ . և թէ-
պետև քիչ մ'աւելի հետաքրքրութեամբ
անոր երեսը նայեցաւ, բայց առանց
վերը լուք տալու թողուց որ վեր ելլէ :

Զարմանալի տեսարան մը աչացն առ-
ջև ներկայացաւ, բազմոցի մը վրայ տար-
ւօք կին մը պառկած էր . գունաթափ
և տկար, սակայն զուարդ գէմքով,
իրբև արեգական ճառագայթ անձրևա-
բեր որոտում է մ'ետք :

Մարեամ ձերմակ հանդերձներ հա-
գած և սև թաւիչէ բաճկոնի մը վրա-
յէ ուր ոսկեթել մաղերն առատա-
պէս վար ձգուած, իր մօրը երբեմն
խաղողի ողկոյղ մը կ' տար, և մերթ-
ընդ մերթ անոր նիհար ձեռքերն կը շը-
փէր, մայրն ալ ուրախութեամբ իւր աղ-
ջրկանը երեսը նայելէն չէր կշտանար :
Ս.յ պէս էր տեսարանը երբ աղախինը
հիւրի մը գալստեան լուրը տուաւ . յայն-

ժամ տեսարանը ակնթարթ մը չըջերով
փոխուեցաւ . Մարեամ սարսափած եղ-
ջերուի մը նման ոտքի վրայ ելաւ, տի-
կինն ալ կը ջանար ոտք ելնել, երբ
ժաք սենեակէն ներս կը մտնէր :

Մարեամի երեսներն կարմրիլ սկսան,
երբ իւր պարտատէրն տեսաւ, իր բո-
որ շարժման ձևերէն որոշակի կը հաս-
կըցուէր որ ըսել կուզէր « հոս մօրս առ-
ջին անոր վրայ մի' խօսիր :

Ժագ այս անխօս լեզուն անմիջապէս
հասկցաւ զի արգէն երկուքին մէջտե-
ղը լռիկ համաձայնութիւն մը կազմուած
էր, և այս պատճառաւ էր որ ժաք հա-
մարձակեցաւ տիկին Հալողնի հետ խօ-
սիլ :

— Խնդրեմ' ներէք համարձակութեա-
նըս, տիկին, ձեզի այցելութիւն ընելու,
քանզի երբ լսեցի թէ գուք իմ հօրս
բարեկամին տիկինը հիւանդ էք, չկրցայ
վայրկեան մ' ալ յապաղիլ հոս գալով
ձեր վիճակին վրայ անձամբ տեղեկութ-
իւն մը ստանալու համար, որպէսզի կա-

1625

րենամ՝ փոքր ինչ ծառայութիւն մ՝ ընել
ձեզ ,— ըսաւ Փա.ք :

— Ետ շնորհակալ եմ , սպարոն՝ սա-
կայն ամուսինս երբէք ձեր վրայ բան
մ՝ ըսած չէ ինձ :

— Քանզի դպրոցէն ելնելուն ետք
ալ ևս զիրար տեսած չըլլալով բնակա-
նաբար մուցած ըլլալու է :

— Ձեր հայրը ո՞ր դպրոցը կերթար,
հարցուց տիկինը : Այս ծանր հարցում
մէր , սակայն նոյն միջոցին Փա.ք իւր
աչքերը սենեակին չորս կողմն պտտոյնե-
լով , բարեբաղդաբար կենդանագիրը մը
տեսաւ , որ ծովային պաշտօնակալի հա-
գուստն ունէր , և խորհելով ասի Մա-
րիամի հայրն կրնար ըլլալ , անմիջապէս
պատասխանեց . Պրուքինի ծովային գըպ-
րոցը գացած է տիկին :

— Այո՛՛ Եաւապետ Հալտըն ալ հոն
գացած է ,— ըսաւ տիկինը :

— Երեք օրէ որ իմացայ թէ հոս կը
քնակիք , և . . . :

— Ուրեմն դուք էիք— ըսաւ Մարի-

ամ՝— որ իմ մօրս այս պատուական ըն-
ծաներն խրկեցիք , շատ շնորհակալ եմ
ձեզ , և բոլոր սրտով երախտապարտ :
Եւ ուրախութեամբ ծոցէն այն տոմսակը
հանեց , որոյ վրայ գրուած էր “ տիկին
Հալտընի համար բարեկամէ մը ” :

Փա.ք կարմրեցաւ :

Այսպէս խօսակցելով երեքը ՚ի միա-
սին ատեն մը հին բարեկամներուն նման
տեսնուելէն ետք , Փա.ք ոտքի ելաւ և
նորէն տեսակցութեան գալու թոյլտու-
թիւն խնդրելով— որ տիկինն ալ սիրով
տուաւ— սենեակէն դուրս ելաւ մեկնե-
լու համար :

Մարիամ անմիջապէս դեղնեցաւ , և
կարծես թէ միտքը տհաճելի բան մ'իւն-
կաւ , և դուրս ելնելով մինչև սանդու-
խին գլուխը Փա.քին ընկերացաւ , չեմ
գիտեր պարոն թէ ինչ խորհեցաք արդ-
եօք իմ վրաս , երբ զիս այն օրն զրա-
սենեակը տեսաք , ըսաւ մեզմ' ձայն ու մըլ-
լ . . . :

— Ատոր վրայ ալ մի՛ խօսիք : ըսաւ
Փա.ք , որուն վրայ գրասենեակ լաւը ,

տհաճելի ազդեութիւն մը կնէր , —
 դուք միայն ձեր մօրը սիրոյն համար ը-
 րիք այն բանը , և անոր համար ես զձեզ
 կը յարգեմ , և շատ կը սիրեմ : — զայս
 ըսելով անոր ձեռքը բռնեց . Մարիամ
 կը գողար . բայց իւր ձեռքը ետ չեր
 քաշեր . Փաք անմեղ կերպով զայն գըր-
 կեց , և իւր սրտին վրայ սեղմեց , որոնց
 շրթունքները զիրար շոշափելով ուխտը
 կնքուեցաւ , երկուքն ալ երջանիկ էին ,
 և կուրախանային որ առջի տեսութեամբ
 իրենց սէրը միացաւ :

Մէկ մ'ալ մօրը ձայնը լսուեցաւ որ
 « Մաեամ մարեամ » կը կանչէր . ուս-
 տի երիտասարդը մեկնելով Մարեամ ալ
 իւր մօրը քով գնաց :

Եւ սկսաւ դարձեալ վիճակահանու-
 թեան վրայ խորհիլ . դժոխային կաքա-
 լի նման 45 ծերացեալ օրիորդները իր
 խաղալ և 6 սև Ամերիկեցիները իր մար-
 մինը տանջել կը թուէր իրեն : թիւ 63-
 65 ի պաղ ձեռքերը կածես թէ իւր վը-
 գին վրայ կզգար , որ իւր ստացուածքը

կուղեր ժառանգել . այս տխուր և դա-
 ուրն մտածմանց մէջ ընկզմած վերջապէս
 տուն հասաւ , և Սամուէլին խորհուրդ
 կը հարցնէր :

— Ատոր ճարը չկայ — ըսաւ Սամու-
 էլ , եփած ապուրդ պէտք է որ ուտես .
 սակայն կարելի ալ է որ Մարեամ գըբեզ
 շահի , Փա'ք . զիտէ՞ որ դուն ես ախո-
 յանը :

— Ատոուած գիտէ ո՛չ , գոչեց Փաք
 տակն ու վրայ ըլլալով նորէն , բայց
 զայն շահելու բնաւ յոյս չկայ , խորհե-
 մէկ անդա՛՛ , 79-99 թիւ մէկ հատիկ թի-
 ւի մը դէմ :

— Ինչո՞ւ , — ըսաւ Սամուէլ , 7999
 ամեն մեկուն համար նոյնն է :

— Իրաւ , ըսաւ Փաք , բայց իմ ու-
 զածս ըլլալուն համար չելլար :

— Եստ հաւանական է ըսաւ Սամու-
 էլ պաղ կերպով :

Համբերութիւն . այս էր մինակ խեղճ
 Փաքի ընելը . Մարեամի քով եղած
 ատեն իւր ամեն վիշտերը կը մոռնար .

և յիբաւի անոր ներկայութեամբը հնարարաւոր էր իրեն մինչև իսկ Հաւատաքննութեան բոլոր սուկալի տանջանքներն ուրախութեամբ տանել :

Մահուան դատապարտուածի մը նման ժաք բոլոր գիշերը աչքերը չեր կրնար գոցել . հազար անգամ զզջաց ըրածին վրայ . բայց ալ ժամանակը անցած էր :

Յունիսի մէկն էր . յետևեալ օրը , առաւօտուն կանուխկէկ մը հազարաւոր մարդոցմէ բազկացեալ խումբեր վիճակահանութիւնը գործադրուելիք տունը պաշարեր կեցեր էին . 800 տոմսակ առնող մարդը , 43 հոգիէ բազկացեալ ընկերութեան կողմէն երեսփոխանութիւն մը , 6 Ամերիկեցիներն . ՚ի մի բան այնպիսի խառնիճաղանճ բաղմութիւն մը , որ մինչև անգամ Նիւ—եօքքի մէջ սակաւ տեսնուած էր :

Հուսկ յետոյ տոմսակները քաշուիլ սկսաւ . և թիերը կարգաւ կը կարդացուէր ՚ի տեղեկութիւն հասարակութեան : 8000 ըրդ թիւը ամենէն առաջ ելնելով

ժաքի յոյսերն ալ ՚ի գերև ելաւ , Մարեամ կորսնցո՛ւց . ժաքի սիրտը տակն ու վրայ եղաւ , նորէն խորհուրդները խռովուեցան , սուկալի դաղափարներ իւր միտքը պաշարելով զայն կը տանջէին :

Բայց ինքզինքը ժողուելով ոռչագրութեամբ մտիկ կընէր և ճակատագրոյն վրձուոյն կսպասէր : 800 տոմսակ առնողնալ հայհոյելով և անիծելով մեկնեցաւ :

Իսկ ժաք սկսաւ քիչ մը ~~լուսն~~ ^{լուսն} առնել . քանզի աճուրդի գրութիւն վախրդոնէ իուճ ելաւ , նաև « քառասուն և հինգը » ողբալով և արտասօք հեռացան : Սրահին մէջ ամենուն գրուիլը տաքնալ սկսաւ , շիտթութիւնն և աղմուկը սկսաւ կոխել վերջապէս շահող տոմսակը քաշուեցաւ , բոլոր բաղմութիւնը և ամենեն աւելի աք անհամբեր հետաքրքրութեամբ մտիկ կընէին . մէյմ՝ ալ որոտանման հնչեց « թիւ 6565 »

— Իմ թիւս է , գոչեց պառաւ ճիւղ մը , ո՛ւր է ո՛ւր է գանձս տուէ՛ք շուտով : Բոլոր բաղմութիւնը միաճայն

կը խնդար, իւրաքանչիւր ոք այլ և այլ ծաղրաշարժ կատակներ և բարեմաղթութիւններ կ'նէին Փաքի և իր ՅՅ առբեկան գեռահասակ հարսին համար :

Իսկ Փաք նոյն միջոցին ինքզինքը բոլորովին կորսուցուցած մեռելի մը նման անզգայ աթոռի մը վրայ ինկած էր : պառաւը որ ըսես խենդի մը պէս բազմութեան մէջ վազելով Փաքի քովն եկած էր, և թեւերէն բռնելով քաջել տանել կուզէր « սկուր դանձ իմ եկուր քու գալերներովդ իմ տունս . ես շահեցայ զքեզ » կըսեր :

Մինչդեռ պառաւը այսպէս կօ՛ւրախանար, Փաքն ալ անդին կամաց կամաց սթափելով երբ պառաւը տեսաւ շատ բարկացաւ, « կորալէ քովէս սագայել » կը պօռար . և յուսահատութենէն ինչ ընելիքը շուարած փախչել կը ջանար :

« Բռնեցէք, բռնեցէք » կաղաղակէր պառաւը իւր սուր ձայնովը . « պարոններուն կը բողբեմ որ հոս նեկրայ են մեծ թիւը ես չը շահեցայ » :

« Անշուշտ, անշուշտ » գոչեց բոլոր բազմութիւնը . « Փաք պէտք է որ հետը երթար » կը պոռաւին որ ելներ :

Սարսափելի ծիծաղներ կրկնապատիկ սաստիկութեամբ քան զառաջինն, չորս կողմէն նորէն լսուիլ սկսաւ սրահին մէջ :

Ուզելով չուզելով Փաք վերջապէս հնազանդեցաւ, և ուրախացաւ որ իր տիրուհի հարսին հետ կառք մը նստելով պիտի հեռանար անկեց :

Սամուէն ալ միասին կառքը մտան և բազմութեան սարսափելի աղաղակներէն ողջունուելով արտօրնօք հեռացան անկեց : Կառքին մէջ պառաւը իւր թառամեալ և կոշտ ձեռքերովը սկսաւ Փաքի վրան գլուխը որոնել ազահութեամբ : Սակայն Փաք ակնթարթի մը մէջ կառքին պատուհանը խորտակելով փախաւ, և իր սենեակը աճապարեց բայց ՚ի գուր քանդի հազիւ հազ իւր սենեակը մտէր էր, երբ նորէն պառաւին պառկ և գողգոջուն ձեռքը իւր ձեռքին կը դպչէր, այս անգամ իւր հետը եր-

կու ոստիկան ալ բերած էր « եկուր որդեակ », կսէր քաղցրութեամբ, զուր տեղը ժաք, իւր հարստութեան կէսը երեք քառորդը վերջապէս բոլորը տալ կառավարկէր անոր :

Նս իմ գանձս կուզեմ, քեզ պիտի շոյեմ, պիտի սիրեմ », կըսէր :

— Անհնար է պօռաց ժաք :

— Ապա թէ ոչ զքեզ ոստիկանութեան կը յանձնեմ ըսաւ պառաւը :

Ուստի ոստիկանները ժաքը բռնելով բանտը տարին :

Հոս ժաք պատեհութիւն ունեցաւ իւր վիճակին վրայ լաւ մը խորհելու . բայց որքան որ ալ խորհեցաւ, դարձեալ ազատութեան ճամբայ մը չկրցաւ գտնել : Չի գատաստանը անշուշտ իրաւունքը պառաւին պիտի տար, և այն ատեն ի՞նչ պիտի բլար իւր վիճակը :

Մինչդեռ ժաք այսպիսի դառն խորհուրդներու մէջ ընկղմած կեցած էր տարւօք մարդ մը իւր խուցը մտաւ. ես Հերվիկ փաստաբանն եմ », ըսաւ

եթէ ինծի 50,000 դալեր տալ խօստանաք զցեղ կընամ ազատել :

— Կրնա՞ք պօռաց ժաք, անհնարին ուրախութեամբ լցուած :

— Առանց աւուղութեան ոչ վարձադրութիւն », ինչպէս որ կըսեն բժիշկները բայց միայն թէ հետեւնիդ դաշինք մը պիտի ընեմ . անպայման ինձ հնազանդելու էք մինչև անգամ եթէ պահանջածս անըմբռնելի երկնայ ձեզ՝ կատարաջ հնազանդութիւն կպահանջեմ :

— Գուք զիս պառաւէն պիտի ազատե՞ք :

— Ոչ միայն զձեզ, այլ նաև ձեր հարտութիւնը պատասխանեց Հերվիկ :

— Բարի գոչեց ժաք . ահա իմ հաւանութեանս ուխտը :

Երկուքն միատեղ գատաստանարանը գացին . պառաւը իւր կողմէն երևելի փաստաբան մը որոշած էր ասիկայ մեծ ճարտասանութեամբ պառաւին իրաւունքը կը պաշտպանէր, կսէր թէ ամբաստանեալ պարօնը ուզէր է ստակով պառաւէն ազատիլ, բայց անիկայ այն ա

առջարկութիւնը չնդունիր :

Հելվիկ ելլելով սկսաւ խօսիլ “ պարոններ չեմ գիտեր թէ ի՞նչու համար այս պարոնին դէմ գանգատ ըրած և դատ բացած են քանի որ անիկայ երբէք խօրհած անգամ չէ այս պատուարժան տիկնոջ հետ ձանկալի կապակցութիւն մը մերժելու , ընդհակառակը այսպիսի կապակցութիւն մը իւր բաղձանքին առարկան է եղած ,

Իւրաքանչիւր ոք այս խօսքերը ուշադրութեամբ մտիկ կնէր և կզարմանար և հարկաւ առաւել քան զամենայն ժաբ զարմանալու իրաւունք ունէր :

“ Այս պատճառաւ — յաւելցուց փաստաբանը , կարծեմ՝ երբէք հարկ չկայ զայն բանտարգել , ուստի պարոնին անմիջական արձակումը կինդրեմ , , :

“ Բարեկամիս ըսածին համեմատ — պատասխանեց պառաւին փաստաբանը եթէ պարոնին բաղձանայն առարկան եծած է , այնպէս կապակցութիւն մը կպահանջեմ որ , վերջը խառնակութեան

առիթ չտարու համար՝ կպահանջեմ որ հիմա հոս քայական ամուսնութեան միջոցաւ կատարուի , , :

Հելվիկ ընդունեց՝ զայս և չորսն միասին սրահէն մտնելով դատաւորին առջև ներկայացան , որ ամուսնական երդումն ընեն :

ժաբ ՚ի սկզբան չուզեց երթալ բայց Հելվիկ անօր ականջն իվար բան մ՝ ըսելով հետեւեցաւ անոնց քանիմը ըտպէի մէջ արարողութիւնը կատարուելով պառաւը ժաբին հետ պսակուեցաւ :

— Ինչո՞ւ համար երեկ զիս այնչափ նեղեցիր — ըսաւ պառաւը քաղցրութեամբ մը ժաբին , ճիշտ այսօրվան պէս կրնայինք խաղաղութեամբ տուն երթալ :

— Քիչ մը համբերեցէք տիկին — ըսաւ Հելվիկ — հոս պարոն մը կայ որ ձեզ տեսնել կուզէ :

Այս ըսելով դուռ մը բացաւ ուրկէ ծեր մարդ մը ներս մտնելով պառաւին քով վաղեց :

— Հոս ի՞նչ բան ունիս անպիտան

մարդ, պոռաց պառաւը սուր ձայնով մը բողբոլին զարհուրած :

— Սիրուն կնիկս, եկույ որ զքեզ տուն տանիմ, պատասխանեց ծերուկը :

Հերվիկ ալ դատաւորներուն դառնալով « այ՛ո՛ պարոններ, եռեսուն տարի է իվեր իւր ամուսինը ձգած ըլլալով իւր պառաւութեամբը դեռահաս երիտասարդ մ' առնելու չամայեր », ըսաւ ժրպտելով :

Գատաւորները աղատ արձակեցին ըզ ժաք իւր երգումէն. և իրաւունք ալ տուին զայն դատի հրաւիրելով իւր պատիւը պահանջել, բայց ժաք որ ուրախութենէն ինքզինքը պիտի կորսնցնէր. քիչ մնաց, թողէք որ երթայ քանզի իւր դասը առաւ ըսելով մեկնեցաւ : Եւ վեջապէս 8000 ըդ. թիւը Մարեամբ շահեցաւ այս մեծ վիճակահանութիւնը :

Իսկ Հերվիկ փաստալիւանն ալ արժանաւոր կերպիւ վարձագրուեցաւ ժաքէն, սրասնց շնորհակալ եմ ձեզ զի ստուգիւ մեծ գործ մը և 50,000 դալերի արժանի

բան մ'ըրիք կսէր անոր :

Մարեամ և ժաք վերջապէս ամուսնութեան սուրբ կապովը միանալով երջանկութեամբ կապրին այժմ. սիրոյ քաղցր սփոփանքներն վայելելով. սակայն ձաք վիճակահանութեան վրայ խօսիլ չսխորժիր. և շատ բարկայնելու համար բաւական է 6563 թիւը իրեն յիշեցնել :

ՎԵՐՉ

10

[Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

9.12 100 ФР.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0342944

